

ASIA

Lakiin perustuvan toimeksiantotehtävän perusteella laaditun asiakirjan antamisesta päättävästä viranomaisesta

1 KANTELU

A arvostelee oikeuskanslerille 4.4.2012 osoittamassaan kantelussa oikeuslääkäri B:n ja Jokilaaksojen poliisilaitoksen menettelyä.

A kritisoi B:tä siitä, ettei tämä vastannut A:n 20.11.2011 ja 5.2.2012 päivätyihin kirjeisiin. A ei ollut myöskään saanut pyytämäänsä syyskuussa 2007 kuolleen tyttärensä C:n oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevia asiakirjoja. A arvostelee myös B:n tekemiä johtopäätöksiä tyttärensä kuolemaan johtaneista syistä.

Silloista Raahen poliisilaitosta (nykyisin Jokilaaksojen poliisilaitos) A arvostelee siitä, että C:n kuolemaan johtaneet tapahtumat tutkittiin puutteellisesti. Jokilaaksojen poliisilaitosta hän arvostelee niin ikään siitä, ettei hän ole saanut C:n oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevia asiakirjoja sekä siitä, ettei hänen kahteen asiaan koskevaan kirjeeseensä rikoskomisario D:lle ja poliisilaitoksen päällikölle E:lle ole vastattu.

A on täydentänyt kanteluaan oikeuskanslerinvirastoon 30.7., 2.8. 24.8., 11.9. ja 10.12.2012 sekä 15.2.2013 saapuneilla lisäkirjeillä.

2 SELVITYS

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, THL on antanut asiasta 11.7.2012 selvityksen. Kantelussa on kyse ruumiinavauspöytäkirjan saamisesta. Selvityksen mukaan oikeuslääkintä siirtyi Terveyden ja hyvinvoinnin laitokseen 1.1.2010 lääninhallituksista niiden lakkauttamisen jälkeen. Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat on arkistoitu siitä lähtien THL:een. Lääninhallitusten aikaiset oikeuslääketieteellistä kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat aluehallintovirastoissa ja vanhemmat maakunta- tai kansallisarkistoissa.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen selvitykseen sisältyy oikeuslääkäri B:n antama selvitys. Jäljennös selvityksestä lähetetään A:lle tämän päätöksen liitteenä.

Poliisihallitus on 19.9.2013 antanut lausunnon, johon on liitetty Jokilaaksojen poliisilaitoksen 23.8.2013 antama selvitys. Jäljennökset lausunnon ja selvityksestä lähetetään A:lle tämän päätöksen liitteenä.

3 TAPAHTUMATIETOJA

A:n tytär C kuoli 14 .- 15.9.2007. Hänelle tehtiin 20.9.2007 oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus Raahen poliisilaitoksen (nykyisin Jokilaaksojen poliisilaitos) komisarion D:n 17.9.2007 allekirjoittaman ruumiinavausmääräyksen perusteella. Oulun lääninoikeuslääkäri B:n ruumiinavauslausunnon 16.5.2008 mukaan kyseessä oli (- - -). Suluissa oleva ja katkoviivoilla merkitty kohta sisältää kuolemansyyn selvittämistä annetun lain 15 §:n 1 momentin perusteella sallassa pidettäviä tietoja. Tämän vuoksi teksti on poistettu kyseisestä kohdasta.

Vuoden 2011 syystalvella A soitti oikeuslääkäri B:lle ja pyysi itselleen ruumiinavauspöytäkirjaa. Koska B:n mukaan poliisi vastaa oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvityksestä sekä selvityksen yhteydessä syntyneiden tietojen/asiakirjojen luovuttamisesta, B ohjasi A:n kääntymään poliisiin puoleen.

A kävi 17.11.2011 Raahen poliisiasemalla pyytämässä ruumiinavauspöytäkirjaa. Sisäasiainministeriö on 29.10.2007 antanut päätöksen paikallispoliisin turvallisuuden ja tutkinnan arkistonmuodostamissuunnitelman vahvistamisesta. Päätöksen kohdan 2.2.3. ”Kuolemansyyn tutkinta” mukaan ruumiinavauspöytäkirja hävitetään viimeistään yhden vuoden kuluttua ilmoituksen kirjaamisesta. Tämän vuoksi A:lle ei ole voitu poliisilaitokselta antaa hänen pyytämänsä ruumiinavauspöytäkirjaa.

A on 20.11.2011 kirjoittanut B:lle ja kertonut, ettei poliisilla ollut ruumiinavauspöytäkirjaa. Poliisilaitokselta oli kehoitettu A:ta kääntymään uudestaan oikeuslääkäriin puoleen. Näin on to-dettu myös komisario D:n A:lle lähettämässä kirjeessä 30.12.2011.

A on 16.1.2012 kirjoittanut D:lle kirjeen, johon hänen kertomansa mukaan ei ole vastattu.

A on 5.2.2012 kirjoittanut asiasta uudelleen oikeuslääkäri B:lle.

A on 6.2.2012 lähettänyt poliisilaitoksen päällikölle E:lle kirjeen, johon hän on liittänyt jäljennökset D:lle ja B:lle lähettämistään kirjeistä. Tähän kirjeeseen ei A:n kertoman mukaan ole vastattu.

Oikeuslääkäri B on kertonut, että A:n marraskuussa 2011 ja helmikuussa 2012 lähettämien kirjeiden johdosta hän otti yhteyttä komisario D:hen keskustellakseen menettelytavoista kyseisessä asiassa. Yhteydenotto onnistui vuoden 2012 huhtikuussa. B on yhteydenoton jälkeen lähettänyt E:lle jäljennöksen ruumiinavauspöytäkirjasta sekä lähettänyt asiasta A:lle kirjeen 16.4.2011. Selvityksen mukaan poliisilaitos on toimittanut B:ltä saamansa ruumiinavauspöytäkirjan A:lle.

A lähetti B:lle sähköpostin 22.4.2012, johon B vastasi 24.4.2012.

4 RATKAISU

4.1 Kantelun rajaus

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Valtioneuvoston oikeuskanslerista annetun lain 4 §:n (536/2011) 3 momentin mukaan oikeuskansleri ei käsittele kantelua, joka koskee yli kaksi vuotta vanhaa asiaa, ellei siihen ole erityistä syytä.

Sikäli kun kantelussa on kyse Raahen poliisilaitoksen menettelystä koskien kuolemansyyn tutkintaa sekä oikeuslääkäri B:n menettelystä liittyen kuolemansyynselvittämiseen vuonna 2007, kyse on lainkohdassa tarkoitettusta yli kaksi vuotta vanhasta asiasta, minkä vuoksi kantelua ei siltä osin tutkita. A on kirjoittanut näistä samoista asioista 6.2.2012 Jokilaaksojen poliisilaitokselle, jossa hänen kirjoitustaan on käsitelty hallintokanteluna. Poliisipäällikkö E on 19.4.2012 antanut kanteluun päätöksen.

Kantelussa on kuolemansyyn tutkinnan osalta pitkälti kyse siitä, että oikeuslääkäri B on lausunnossaan 16.5.2008 katsonut kyseessä olevan (- - -). Suluissa oleva ja katkoviivoilla merkitty kohta sisältää kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentin perusteella salassa pidettäviä tietoja. Tämän vuoksi teksti on poistettu kyseisestä kohdasta. Oikeuslääkäri on terveydenhuollon ammattihenkilö, jonka menettelyä valvoo ensisijaisesti Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus, Valvira. Valvira ei kuitenkaan ilman erityistä syytä tutki terveydenhuollon ammattihenkilöstä tehtyä kantelua, joka koskee yli viisi vuotta vanhaa asiaa.

Edellä esitetyillä perusteilla olen tutkinut kantelun siltä osin, kun siinä on kyse Jokilaaksojen poliisilaitoksen ja oikeuslääkäri B:n menettelystä liittyen A:n pyyntöihin saada nähtäväkseen kuolemansyyn selvittämistä koskevat oikeuslääketieteelliset asiakirjat sekä vastaamisesta A:n poliisille lähettämiin kirjeisiin.

4.2 Ruumiinavauspöytäkirjan antamisesta päättäminen

4.2.1 Sovellettavia säännöksiä

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Pykälän 2 momentin mukaan hyvän hallinnon perusteet turvataan laila.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 7 §:n mukaan kuolemansyyn selvittä-
miseksi on poliisin suoritettava tutkinta, 1) kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai
kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa; 2) kun kuoleman on
aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun
on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai 3) kun kuolema muuten on
tapahtunut yllättävästi.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen (948/1973) 7 §:ssä on säädetty, että mikäli
poliisi katsoo, että kuolemassa on ilmennyt edellä esitetystä lainkohdasta tarkoitettuja seikko-
ja, on poliisin ryhdyttävä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämiseen. Selvittämiseen
kuuluu määräyksen antaminen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamisesta. Ase-
tuksen 14, 15 ja 16 §:n mukaan oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta on pidettävä pöy-
täkirjaa ja avauksen suorittajan on annettava kuolemansyystä lausunto. Avauksen suorittajan
on ensi tilassa tutkimusten valmistuttua lähetettävä oikeaksi todistamansa jäljennös avauspöy-
täkirjasta ja -lausunnosta avausmääräyksen antajalle. Kantelun tarkoittaman tapauksen aikaan
voimassa olleiden säännösten mukaan alkuperäinen avauspöytäkirja ja -lausunto on säilytettävä
asianomaisen lääninhallituksen tai yliopiston tai korkeakoulun arkistossa. 1.1.2010 voimaan
tulleen kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen muutoksen (1642/2009) 16 §:n mu-
kaan alkuperäinen avauspöytäkirja ja -lausunto on säilytettävä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin lai-
toksen tai yliopiston arkistossa.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentin mukaan kuolemansyyn selvit-
tämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan mukaan sa-
lassapitovelvollisuuden estämättä kuolemansyyn selvittämistä koskeviin asiakirjoihin sisältyviä
tietoja saa antaa vainajan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa ja asetuksessa ei ole säädetty siitä, mikä viran-
omainen on vastuussa ruumiinavauspöytäkirjan luovuttamisen harkinnasta. Asiaan on siten so-
vellettava asiakirjojen julkisuutta ja salassapitoa yleislakina säätelevää lakia viranomaisten
toiminnan julkisuudesta (myöh. julkisuuslaki) (621/1999).

Julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mukainen pääsääntö on, että viranomaisen asiakirjan antami-
sesta päättää se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei 15 §:n 3 momentissa tai muu-
alla laissa toisin säädetä. Saman lainkohdan mukaan tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on
laadittu viranomaisen toimeksiantotehtävää suoritettaessa tai annettu toisen viranomaisen lu-
kuun suoritettavaa tehtävää varten, päättää tehtävän antanut viranomainen, jollei toimeksian-
nosta muuta johdu.

4.2.2 Oikeuslääkärin menettely

Kantelun mukaan A ei saanut tyttärensä ruumiinavauspöytäkirjaa useista pyynnöistä huolimatta.
Pyyntö oli esitetty sekä Jokilaaksojen poliisilaitokselle että oikeuslääkäri B:lle.

Oikeuslääkäri B ei selvityksensä mukaan ole toimittanut ruumiinavauspöytäkirjaa A:lle, koska
oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä vastaa poliisi. Poliisi vastaa siten myös
selvittämisen yhteydessä syntyneiden tietojen/asiakirjojen luovuttamisesta. B on viitannut A:n
ruumiinavauspöytäkirjan saamista koskevan pyynnön aikaan voimassa olleeseen poliisihalli-
tuksen ohjeeseen ”Poliisitutkinta kuoleman johdosta” 31.10.2011 (voimassa 15.11.2011 luki-
en), jonka mukaan poliisi vastaa kuolemansyyn selvittämistä koskevien asiakirjojen luovutta-
misesta. Totean, että toimivaltaisen keskusviranomaisen, tässä tapauksessa poliisihallituksen,
hallinnonalansa muille viranomaisille viranomaistoiminnan ja virkatehtävien hoidon yhdenmu-

kaisuuden turvaamiseksi antamat ohjeet eivät sinänsä ole velvoittavia oikeusnormeja. Olenaista tämänkin kanteluasian arvioinnin kannalta on, että hallinnonalan viranomaisille annetut ohjeet ovat asianomaisen lainsäädännön eli tässä tapauksessa julkisuuslain mukaisia. Sillä rajauksella, että kysymys on poliisin määräyksestä suoritetusta oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta eikä siihen liittyvä asia ole asiakirjan pyyntöhetkellä muussa viranomaisessa vireillä, mainittu poliisihallituksen ohje on lain mukainen (JulkisuusL 14 §:n 1 mom.; asiakirjasta antaa tiedon se viranomainen, jonka toimeksiantoa suoritettaessa asiakirja on laadittu).

Oikeuslääkäri B oli suorittanut kantelussa tarkoitettua oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 5 §:n mukaisesti poliisilta saamansa määräyksen perusteella. Lainkohdassa tarkoitettua ruumiinavauksesta laadittavan pöytäkirjan antamisesta muille päättää julkisuuslain 14 §:n 1 momentin perusteella toimeksiantotehtävän ruumiinavauksen suorittajaviranomaiselle antanut viranomainen. Tähän nähden on selvää, että oikeuslääkäri B ei ole menetellyt lainvastaisesti ilmoittaessaan pöytäkirjaa myös B:ltä pyytäneelle A:lle, että poliisi on vastuussa ruumiinavauspöytäkirjan luovuttamisesta ja ohjattaessaan A:n kääntymään asiassa poliisin puoleen.

4.2.3 Poliisin menettely

Jokilaaksojen poliisin antaman selvityksen mukaan ruumiinavauspöytäkirjaa ei ole voitu antaa A:lle, koska se ei enää ollut poliisin hallussa. Tältä osin kysymys on ollut 29.10.2007 vahvistetun paikallispoliisin turvallisuuden ja tutkinnan arkistonmuodostussuunnitelman (AMS) soveltamisesta. Arkistolainsäädännön keskeinen periaate on, että samanlaisia viranomaisasiakirjoja ei arkistoida useampaan paikkaan. Tähän nähden ja kun oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen alkuperäisen avauspöytäkirjan ja -lausunnon säilyttämistä vastuusta ja säilyttävästä viranomaisesta tai laitoksesta on lain nojalla annettu asetuksessa säädetty, po. asiakirjan poistamisesta poliisin arkistosta ei ole ilmennyt lainvastaista menettelyä.

Sen vuoksi, että kantelukirjoituksessa mainitun vainajan äiti eli kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu lähiomainen ei ole kuitenkaan vaivattomasti eikä viivytyksettä saanut asiakirjoihin sisältyviä tietoja, joihin hänellä on lain mukaan ollut oikeus, viranomaismenettelyn lainmukaisuuden arviointi on kohdistettava oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamisesta määräyksen antaneen poliisiviranomaisen menettelyyn asiassa.

Rikoskomisario D on selvityksessään 19.8.2013 muun ohella todennut, että A oli saanut 17.11.2011 käyntinsä yhteydessä kopiot kaikista poliisin hallussa pyyntöhetkellä olleista asiaan liittyvistä asiakirjoista. Tutkintasihteeri oli kertonut A:lle käynnin yhteydessä, ettei poliisilla ollut hallussa enää C:n täydellistä ruumiinavauslausuntoa, arkistosäännöstä johtuen. Selvityksensä mukaan rikoskomisario D oli 30.12.2011 opastanut A:ta kääntymään täydellisen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauspöytäkirjan saamiseksi oikeuslääkäriin puoleen. D on selvityksessään vielä todennut: ”Laki viranomaistoiminnan julkisuudesta eli julkisuuslaki velvoittaa asiakirjan laatijaa antamaan tiedot hallussaan olevasta asiakirjasta, eikä tätä toimea voida mielestäni siirtää, ainakaan takautuvasti poliisille pelkällä ohjeella (vrt. POHA ohje, antopäivä 31.10.2011, voimassaoloaika 15.11.2011 – 14.11.2016).”

D:n selvityksen johdosta totean, että asiassa ei ole kysymys sellaisesta, että asiakirjan antamista koskevan velvollisuuden siirtäminen asiakirjan laatijalta sen tilaajana olleelle poliisille olisi perustunut pelkästään poliisihallituksen em. ohjeeseen, jonka pätevyys Jokilaaksojen poliisilaitoksessa on saatettu asettaa kiistanalaiseksi. Edellä oikeuslääkärin menettelyä koskevassa jaksossa on todettu, että poliisihallituksen POHA-yleisohje on puheena olevilta osin sisällöltään julkisuuslain mukainen. Myös poliisin kannalta kysymys on ollut julkisuuslaissa säädettyä edellä mainittua pääperiaatetta lain perusteella (JulkisuusL 14 § 1 mom. 3. virke) rajaavasta periaatteesta, jonka mukaan tiedon antamisesta asiakirjasta, joka on laadittu viranomaisen (tässä poliisi) toimeksiantotehtävää suoritettaessa, päättää tehtävän antanut viranomainen. Olipa keskushallintoviranomaisen soveltamisohjetta tai ei, lakia käytännön virkatoimissaan soveltavan virkamiehen kuuluu soveltaa lakia oikein ja menetellä asiakaspalvelussaan lainmukaisesti. Viimeksi mainittu lainkohta huomioon ottaen D:n antama opastus A:lle kääntymään ruumiinavauspöytäkirjan saamiseksi oikeuslääkärin puoleen on ollut virheellinen. Virheellisen ohjeen antamista voi yleiseltä kannalta jossain määrin ymmärtää, kun kysymys ei ole ollut poliisin rutiinitehtävien hoitoon liittyvästä asiakirjasta vaan poliisille erityislainsäädännön perusteella kuuluvaan tehtävään liittyvästä asiakirjasta. Toisaalta D olisi voinut sellaisenaan menetellä tiedossaan olleen POHA-ohjeen 31.2011 mukaisesti, joka on ollut yhdenmukainen julkisuuslain kanssa. Lisäksi viranomaisen velvollisuutena on julkisuuslain 18 §:n 5 kohdan mukaisesti huolehtia siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asioiden julkisuudesta sekä tietojen antamisessa noudatettavista menettelyistä ja tehtävienjaosta. Epätietoisuuden vallitessa D olisi voinut kääntyä Jokilaaksojen poliisilaitoksessa julkisuuslain 14 §:n 2 momentissa sekä 3 momentin 3 kohdassa säädettyjä tehtäviä hoitavan tai päätöksiä tekevän virkamiehen puoleen (ellei hän itse ole sellainen).

Poliisipäällikkö F:n allekirjoittamassa Jokilaaksojen poliisilaitoksen selvityksessä 23.8.2013 on puolestaan todettu, että ”asiakirjojen julkisuudesta annetun lain 16 §:n” (tarkoitettava 15 §) ”1 momentissa todetaan, että jos viranomaiselta pyydetään asiakirjaa, jonka toinen viranomainen on laatinut tai joka kuuluu toisen viranomaisen käsiteltävänä olevaan asiaan, viranomainen voi siirtää tiedonsaantia koskevan asian sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on laatinut asiakirjan tai jonka käsiteltäväksi asia kokonaisuudessaan kuuluu. Poliisihallituksen 15.11.2011 voimaan tulleen ohjeen 6. kohdan mukaan poliisi vastaa kuolemansyyn selvittämisestä koskevien asiakirjojen luovuttamisesta vainajan lähiomaisille tai muulle hänen läheiselleen sekä mahdolliselle ruumiinavauslähetteen laatineelle lääkärille. Jos kuitenkin poliisilla ei arkistossäännöstensä mukaisesti ole enää asiakirjoja arkistossaan, tulee käsitykseni mukaan viime kädessä asiakirjan laatijan, jolla asiakirja on hallussa, toimittaa ko. asiakirja siihen oikeutetulle.”

Poliisipäällikkö F:n selvityksen johdosta voidaan laillisuusvalvonnallisesti todeta, että asiakirjan antamisesta *päättäminen* (lain 14 §) ja asiakirjan pyytämistä koskevan asian *siirtäminen toiselle viranomaiselle* (15 §) ovat eri asioita. Jos asiakirjan antamista koskeva asia on ratkaistavissa suoraan julkisuuslain 14 §:n 1 momentin perusteella, silloin sovelletaan vain sitä lainkohtaa. Asiakirjan pyytämistä koskevan asian siirtämistä toiselle viranomaiselle koskevan säännöksen soveltaminen voi olla tarpeen ja perusteltua esimerkiksi silloin, kun asiakirjan laatineella viranomaisella tai erityisesti viranomaisella, jonka käsiteltäväksi asia kokonaisuudessaan kuuluu, on asiakirjan sisällön tai sen käsittelyvaiheen puolesta muita viranomaisia paremmat edellytykset asiakirjan ja sen tietojen julkisuuden/salassapidon arviointiin. Oikeuslääkäri oli tosin oikeuslääketieteellistä ruumiinavausta koskevan pöytäkirjan ja -loppulausunnon laatinut, mutta ei itseään tai työnantajaviranomaistaan varten vaan laissa säädetylle muulle viranomaiselle sen laissa säädettyä tehtävää varten. Rikosasiassa määräyksen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen antamisesta olisi voinut antaa myös syyttäjäviranomainen tai tuomioistuimien. Näiden viranomaisten vaiheittain etenevä työ rikosoikeudellisessa prosessissa toteutuu asiakirjojen julkisuusasioissa siten, että prosessin aikaisemman vaiheen tai prosessin ulkopuo-

lisen viranomaisen toimivaltuuksiin ei kuulu tehdä sellaisia asiakirjan julkistamiseen liittyviä päätöksiä, jotka voisivat rajoittaa tai ”tehdä tyhjiksi” samaa asiaa myöhemmässä vaiheessa käsittelevän viranomaisen tai tuomioistuimen mahdollisuuksia päättää asiasta. Jos kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät asiakirjat olisivat liittyneet syyttäjäviranomaisella tai tuomioistuimessa vireillä olleeseen asiaan, julkisuuslain 15 §:n 1 momentti olisi voinut olla sovellettavissa (”viranomainen, jonka käsiteltäväksi asia kokonaisuudessaan kuuluu”). Koska kantelussa tarkoitettua asiaa ei ole tutkittu muussa viranomaisessa, vaan sen käsittely on päättynyt poliisissa, on julkisuuslain ja kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain puheena olevien säännösten valossa selvää, että asiakirjan pyytämistä koskevan asian siirtämisestä toiselle viranomaiselle koskeva julkisuuslain 15 § ei ole ollut tässä asiassa sovellettavissa.

Poliisihallitus on lausunnossaan todennut käsityksensä, että julkisuuslain 15 § 1 momentti sinänsä mahdollistaa sekä poliisin että ruumiinavauspöytäkirjan laatineen viranomaisen siirtämään pöytäkirjan saantia koskevan asian toisilleen.

Toisaalta lausunnossa on viitattu lain 14 §:n 1 momentin säännökseen siitä, että toimeksiannon antanut viranomainen päättää asiakirjan luovuttamisesta. Lausunnossa on todettu, että koska poliisilaitos voi antaa määräyksen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamisesta (Lkuolemansyyn selvittämisestä 10 §), voidaan poliisihallituksen käsityksen mukaan katsoa, että kyse on lainkohdassa tarkoitettusta toimeksiantotehtävästä, jolloin tiedon antamisesta ruumiinavauspöytäkirjasta päättää poliisilaitos.

Lausunnon mukaan tätä käsitystä voidaan ainakin jossain määrin pitää tulkinnanvaraisena, mutta Poliisihallitus pitää kuitenkin perustellumpana, että jatkossa poliisi käsittelee myös sellaiset ruumiinavauspöytäkirjapyynnöt, jotka koskevat poliisin toimesta jo hävitettyjä pöytäkirjoja. Tätä menettelyä puoltaa myös asiakaspalvelu- ja tarkoituksenmukaisuusnäkökohdat. Poliisi voi tällöin erikseen hankkia ruumiinavauspöytäkirjan sen arkistoinnista vastaavalta viranomaiselta ja antaa siitä tiedon asiakirjan pyytäjälle.

Kokoavasti totean, että Poliisihallituksen lausunnossa (samoin POHA-ohje) kuvattu menettely oikeuslääketieteellistä ruumiinavausta koskevien asiakirjojen luovuttamisessa on julkisuuslain mukainen. Julkisuuslain 14 §:n 1 momentin 3 kohdan nimenomaisen säännöksen valossa ja koska kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 15 §:n nojalla salassa pidettävien asiakirjojen luovuttamisesta päättäminen ei voi kuulua ruumiinavauksen poliisin toimeksiannosta suorittaneelle lääkärille, asiassa ei ole mielestäni sija tulkinnalle. Poliisipäällikkö F:n selvityksessään esittämää näkemystä julkisuuslain 15 §:n sovellettavuudesta sen sijaan voidaan pitää virheellisenä. Sama koskee rikoskomisario D:n selvityksessään esittämää näkemystä edellä mainitun POHA-ohjeen ja julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mahdollisesta ristiriitaisuudesta. Ruumiinavauspöytäkirjaa pyytäneen ja sen saamiseen kiistatta oikeutetun asiakkaan asiakaspalvelun näkökulmasta moitittavana voidaan pitää sitä, että D oli ohjannut asiakkaan ruumiinavauspöytäkirjan saadakseen kääntymään oikeuslääkärin puoleen, jonka toimivaltaan ei kuulu ko. asiakirjan antamisesta päättäminen.

4.3 Yhteydenottoihin vastaaminen

Kun A ei saanut poliisilta 17.12.2011 pyytämäänsä ruumiinavauspöytäkirjaa, hän otti yhteyttä ruumiinavauksen suorittaneeseen oikeuslääkäri B:hen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen antaman selvityksen mukaan 20.11.2011 ja 5.2.2012 päivättyjen kirjeiden saapumisaikaa ei ole rekisteröity. Selvityksen mukaan B selvitteli menettelytapaa poliisin kanssa ja vastasi ensin mainittuun kirjeeseen 16.4.2012. A:n 22.4.2012 lähettämään sähköpostiin B vastasi 24.4.2012.

Virkatoiminnassa on noudatettava hallintolain (434/2003) hyvän hallinnon säännöksiä. Hyvää hallintoa säätelevän hallintolain 7 §:n mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti. Lain 8 §:n mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Hallintolain 2 luvussa säädettyjä kaikkea viranomaistoimintaa koskevia hyvän hallinnon perusteita lukuun ottamatta hallintolaki koskee yksittäisen viranomaisen tasolla viranomaista, jossa asia on käsiteltävänä tai jossa se voitaisiin jollakin perusteella käsitellä. Edellä on todettu, että poliisiviranomaiselle kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa säädetyn oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittaneella oikeuslääkäri B:llä ei ole ollut toimivaltaa päättää myös häneltä pyydetyn oikeuslääketieteellisen ruumiinavauspöytäkirjan tai -lausunnon antamisesta muulle kuin poliisille. Kun häneen oli otettu asiassa yhteyttä poliisin, eli asiassa toimivaltaisen viranomaisen, asiakkaalle antaman opastuksen perusteella, ei hallintolain 21 §:ssä säädetty asian (asiakirjan) siirto ole luonnollisestikaan voinut tulla kyseeseen. Myöskään se, että asiakas oli ottanut yhteyttä oikeuslääkäri B:n poliisilta saamansa virheellisen opastuksen perusteella, ole voinut muodostaa oikeuslääkärille toimivaltaa tai hallintolaissa tarkemmin säädettyä toimintavelvollisuutta asiassa. B on hallintolain 8 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla ilmoittanut, että asia ei kuulunut hänen toimivaltansa ja opastanut asiakkaan toimivaltaiseen viranomaiseen.

Kantelun liiteasiakirjoista ilmenee, että A oli 30.12.2011 kirjoittanut asiaan liittyvän sähköpostiviestin poliisin palautesivulle. Tähän viestiin rikoskomisario D on vastannut samana päivänä.

A on kirjoittanut D:lle 16.1.2012 päivätyn kirjeen. A kertoo, ettei ole saanut tähän kirjeeseen mitään vastausta. Selvityksensä mukaan D ei ole saanut tällaista kirjettä, joten hän ei ole voinut vastata siihen. Asia jää tältä osin selvittämättä.

A on kirjoittanut 6.2.2012 poliisipäällikkö E:lle. Asiakirjojen mukaan E on käsitellyt A:n kirjeen kanteluna D:n ja rikosylikonstaapeli G:n toiminnasta. E on antanut asiassa päätöksen 19.4.2012.

Minulla ei saamani selvityksen perusteella ole aihetta katsoa, että rikoskomisario D tai poliisipäällikkö E olisivat menettelleet hallintolain edellyttämän hyvän hallinnon vastaisesti A:n poliisille saapuneisiin kirjeisiin ja muihin yhteydenottoihin vastaamisessa.

4.4 Johtopäätökset ja toimenpiteet

Päätökseni kohtaan 4.2.3 viitaten kiinnitän vastaisen varalle Jokilaaksojen poliisilaitoksen asianomaisten poliisivirkamiesten huomiota kuolemansyyn selvittämistä koskevien asiakirjojen antamisesta päättämisestä annettujen julkisuuslain säännösten oikeaan soveltamiseen ja asianmukaiseen asiakaspalveluun tällaisissa asioissa.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennökset päätöksestäni poliisihallitukselle edelleen Jokilaaksojen poliisilaitokselle ja sen asianomaisille poliisivirkamiehille toimitettaviksi.

Jäljennös päätöksestä lähetetään myös asiassa lausunnon ja selvityksen antaneille Terveyden- ja hyvinvoinnin laitokselle ja oikeuslääkäri B:lle tiedoksi.

Kantelukirjoituksen liitteet palautetaan tämän päätöksen ohessa A:lle.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Risto Hiekkataipale

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Outi Kauppila